

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde

Lastensuojelun jälkihuollon taloudellisen tuen ohje

Sisällysluettelo

1	Taustaa	2
1.1	Työntekijän päätösvalta	3
1.2	Alkuavustuksesta	3
2	Ohjeet	4
2.1	Itsenäistymisvarat.....	4
2.2	Jälkihuollon taloudellinen tuki.....	5
2.3	Aikuistumisen tuki	7
3	Hyödyllisiä lainsäädännöllisiä viitteitä	8

1 Taustaa

1.1 Työntekijän päätösvalta

Lastensuojelun jälkihuollossa annettavan taloudellisen tuen osalta toimivalta jakautuu monelle eri toimijalle. Taloudellista tukea voidaan antaa

- perustoimeentulotukena Kelasta
- täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena hyvinvointialueella
- lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena
- itsenäistymisvaroista

Perustoimeentulotuki myönnetään Kelasta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen, lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon taloudellisen tuen sekä itsenäistymisvarojen osalta määrätään hyvinvointialueen delegointisäännössä.

Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki myönnetään aikuisten sosiaalipalveluiden ohjeen ja delegointisäännön mukaisesti.

Tässä ohjeessa linjataan erityisesti lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon taloudellisen tuen sekä itsenäistymisvarojen käytöstä. Ohjeiden tavoitteena on edistää hyvinvointialueen asukkaiden ja jälkihuollon asiakkaiden yhdenvertaisia palveluja.

1.2 Alkuavustuksesta

Alkuavustuksella tarkoitetaan harkinnanvaraisia itsenäistymisvaroja, joita on myönnetty itsenäistymiseen nuorelle, jolla ei joko ole kertynyt itsenäistymisvaroja tai niitä on kertynyt hyvin vähän. Alkuavustuksesta linjataan lastensuojelulain 77 § 2 momentissa. Ennen voimassa olevaa lastensuojelulakia harkinnanvaraisista itsenäistymisvaroista (alkuavustuksesta) oli säädetty lastensuojeluasetuksessa. Se sisälsi myös enimmäismäärää koskevan oikeusohjeen, jonka mukaan itsenäistymisvarojen määrä oli enintään yhtä suuri kuin perhehoitajille tarkoitetun käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä. Enimmäismäärän määrittelystä luovuttiin nykyistä lastensuojelulakia säädettäessä. Vertailun vuoksi voi todeta, että vuonna 2022 Sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut perhehoidon käynnistämiskorvauksen enimmäismääräksi 3106,53 euroa.

Harkinnanvaraisten itsenäistymisvarojen (alkuavustuksen) tulisi määräytyä pelkästään lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, eikä niille saa asettaa ylärajaa (HE 252/2006 vp s. 190). Harkinnanvaraisista itsenäistymisvaroista päättävä ei saa olla sidottu linjauksiin tai ohjeistuksiin, vaan tilanteet edellyttävät aina harkintaa.

Hyvinvointialueelle siirryttäessä Espoossa on maksettu alkuavustusta seuraavan taulukon mukaan:

Itsenäistymisvarat	Alkuavustuksen määrä
alle 1000 €	809,70 €
1001-1099 €	809,70 €
1100-1199 €	709,70 €
1200-1299 €	609,70 €
1300-1399 €	509,70 €
1400-1499 €	409,70 €
1500-1599 €	309,70 €
1600-1699 €	209,70 €
1700-1799 €	109,70 €

Kirkkonummella alkuavustusta on maksettu 1000 euroa ja Lohjalla 950 euroa.

Huomioiden lainsäädäntö ja sitä koskevat ratkaisut on selvää, ettei osassa kunnissa käytössä olleen kaltaista tarkkaa euromääräistä alkuavustuksen määrää voida linjata. Asiakkaiden yhdenmukaisen kohtelun takia on kuitenkin tarpeen arvioida, kuinka paljon kodin perustaminen maksaa. Käytäntö on osoittanut, että vuoden 2022 hintatasolla noin 1800 euroa riittää yleensä oman kodin perustamiseen liittyvin hankintoihin. Lapsen sosiaalityöntekijä tai nuoren työntekijä harkitsee kuitenkin lapsen tai nuoren yksilöllisen tarpeen mukaisesti, millaisella summalla nuorta tuetaan oman kodin perustamisessa.

Tästä syystä johtuen emme enää jatkossa määrittele harkinnanvaraisia itsenäistymisvaroja erikseen, vaan nuorelle maksetaan jälkihuollon taloudellista tukea hänen tarpeidensa mukaisesti.

2 Ohjeet

2.1 Itsenäistymisvarat

Itsenäistymisvaroista linjataan lastensuojelulain 77 §:ssä. Itsenäistymisvarat ovat muusta taloudellisesta tuesta erillisiä varoja, jotka varataan sijaishuollossa olleen lapsen itsenäistymiseen sijaishuollon päättyessä. Itsenäistymisvarat on tarkoitettu nuorelle tiettyyn tarkoitukseen, eivätkä ne ole vastaavalla tavalla nuoren varallisuutta kuin esim. perintö. Itsenäistymisvarat kertyvät lapselle niistä tuloista korvauksista ja saamisista, joita hänen sijoituksensa aikana peritään. Itsenäistymisvaroja ei kuitenkaan peritä lapsislisästä.

Lapsen sosiaalityöntekijä tai nuoren työntekijä huolehtii, että itsenäistymisvarat käytetään itsenäistymistä tukevaan toimintaan tai hankintoihin, kuten

- oman asunnon kalustukseen, kodinkoneisiin, taloustavaroihin ja liinavaatteisiin
- opiskelussa tarvittaviin materiaaleihin ja matkakuluihin
- työpaikan saamiseksi tarvittaviin hankintoihin (ja matkakuluihin ennen ensimmäistä palkkaa)
- muihin perusteltuihin menoihin, kuten osaan ajokortin hankkimisen kuluista.

Itsenäistymisvarojen käyttö on hyvä tehdä suunnitelmallisesti niin, että asiasta linjataan yhdessä nuoren tai lapsen ja hänen huoltajansa kanssa esimerkiksi jälkihuollon asiakassuunnitelmaa tehtäessä.

Hyvinvointialueen viranhaltija päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Maksamisesta tehdään muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Itsenäistymisvaroja voidaan maksaa lapselle tai nuorelle jälkihuollon aikana tai sen päätyttyä. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tai nuoren työntekijällä on velvollisuus arvioida, milloin nuori on riittävän kypsä päättämään asioistaan ja rahankäytöstään. Itsenäistymisvarojen maksamista voidaan lykätä esimerkiksi silloin, jos on ilmeistä, että varoja käytettäisiin muuhun kuin itsenäistymiseen, nuoren rahankäyttö on hallitsematonta tai nuori tarvitsee rahankäytössään ohjausta ja neuvontaa. Itsenäistymisvarat maksetaan nuorelle kuitenkin viimeistään tämän täytettyä 23 vuotta. (Tai jos nuorella on ennen vuoden 2024 alusta voimaan tullutta lakimuutosta tehty palvelu- tai tukitoimipäätös, joka on voimassa yli lain siirtymäajan eli 30.6.2024. Siinä tapauksessa itsenäistymisvarat maksetaan, kun tukitoimi päättyy. Lastensuojelulaki 28.12.2023/1283, siirtymäsäännös)

2.2 Jälkihuollon taloudellinen tuki

Nuorta voidaan tukea jälkihuollon taloudellisena tukena seuraavissa tilanteissa. Suuntaa antavaa ohjeistusta tuen määrään voi hakea myös toimeentulotuen ohjeiden kautta:

Tuen tarve	Ehdotus hyvinvointialueen linjaukseksi
Autokoulu	<p>Toisen asteen opinnot ovat maksuttomia, mikä vähentää autokoulun kulujen korvaamisen tarvetta.</p> <p>Muissa tilanteissa osa autokoulun maksuista voidaan maksaa harkinnalla, mikäli nuori opiskelee alalla, opinnoista on suoritettu vähintään puolet ja kortti on välttämätön työn saantiin tai koulutuksen suorittamiseen.</p> <p>Autokoulun kustannuksissa voidaan tukea myös, jos se on nuoren asumisolosuhteista johtuen välttämätöntä (eli julkisen liikenteen käyttö ei ole mahdollista).</p> <p>Tuki maksetaan ensisijaisesti itsenäistymisvaroista.</p>
Ensimmäisen oman kodin hankinnat (jos itsenäistymisvaroja ei ole riittävästi, ent. alkuavustus)	<p>Käytäntö on osoittanut, että vuoden 2022 hintatasolla noin 1800 euroa riittää yleensä oman kodin perustamiseen liittyviin hankintoihin. Sosiaalityöntekijä harkitsee kuitenkin lapsen tai nuoren yksilöllisen tarpeen</p>

	<p>mukaisesti, millaisella summalla nuorta tuetaan oman kodin perustamisessa.</p> <p>Nuoren kanssa yhdessä suunnitellaan, mitkä hankinnat ovat omaan kotiin välttämättömiä. Hankinnoissa suositaan kestäväen kehityksen mukaisia hankintoja (eli kierrätettyä tai pitkäikäisiä hankintoja).</p> <p>Tuki maksetaan ensisijaisesti itsenäistymisvaroista.</p>
Harrastukset	<p>Harrastusta voidaan tukea, mikäli nuori on motivoitunut ja harrastus tukee nuoren toimintakykyä ja hyvinvointia. Harrastusmenot voivat olla korkeintaan 50 €/kk, enintään 600 € kalenterivuodessa. Tukea voi myöntää useamman kuukauden kerrallaan. Ensisijaisesti nuorta ohjataan edullisimman ja sopivimman vaihtoehdon pariin (esim. kaupungin kuntosalit).</p>
Matkat läheisten luo	<p>Matkoihin ja yhteydenpitoon myönnetään tukea, mikäli sukulainen / muu henkilö on nuorelle tärkeä osa verkostoa ja sosiaalityöntekijä arvioi yhteydenpidon hyödyttävän nuorta. Henkilöstä tulee olla maininta jälkihuoltosuunnitelmassa tai hänen pitää näkyä nuoren verkostokartassa. Tukea myönnetään pääsääntöisesti vain kotimaan matkoihin. Tuettavien matkojen määrä tai yhteydenpidon tuettavien kustannusten määrä määritellään jälkihuoltosuunnitelmassa. Pääsääntöisesti tapaamisia voidaan tukea kerran kuukaudessa, mutta tästä voidaan poiketa harkinnan mukaan. Matkakulut korvataan joko kohtuullisten julkisen liikenteen taksojen tai Kelan omalla autolla tehtävien matkojen korvauksen mukaisesti. Tuki voidaan myöntää myös esim. julkisen liikenteen sarjakorttina.</p> <p>Ulkomaille suuntautuvan ns. ankkuri-matkan osalta nuorta voidaan tukea matkalipuissa harkinnalla kerran jälkihuollon aikana, mikäli matkan arvioidaan tukevan nuorta ja se on suunnitelmallinen osa itsenäistymisen tukea. Ankkuri-matkat tulee käsitellä esihenkilön kanssa.</p>
Opinnot	<p>Perustoimeentulotukea saavan nuoren ei edellytetä nostavan opintolainaa.</p> <p>Nuorta tuetaan opintoihin liittyvissä matkakuluissa, mikäli tällä ei ole oikeutta maksuttomaan koulutukseen. Jos nuorella on oikeus Kelan koulumatkatukeen, se on ensisijainen tuki. Matkakulut korvataan joko kohtuullisten julkisen liikenteen taksojen tai Kelan omalla autolla tehtävien matkojen korvauksen mukaisesti.</p> <p>Mikäli maksuttomien toisen asteen opintojen jälkeen jää</p>

	<p>maksettavaa, nuorta tuetaan opintoihin liittyvissä hankinnoissa. Myös korkeakouluopintoihin liittyvissä hankinnoissa voidaan tukea.</p> <p>Tuki maksetaan ensisijaisesti itsenäistymisvaroista.</p>
Perhejuhlat	<p>Täydentävä toimeentulotuki on ensisijainen tukimuoto, jos nuorella on oikeus perustoimeentulotukeen. Muussa tapauksessa tukea voidaan myöntää harkinnalla jälkihuollon taloudellisena tukena.</p> <p>Tukea voidaan myöntää omien valmistujaisjuhlien järjestämiseen (esim. ylioppilasjuhlat, ammattitutkinto); juhlavaatteisiin korkeintaan 100 euroa ja tarjoiluun korkeintaan 100 euroa. Lisäksi ylioppilaslakkiin tai ammattitutkinnosta valmistuvan lakkiin voidaan myöntää tarvittava summa.</p> <p>Tukea voidaan myöntää läheisen hautajaisiin osallistumisesta aiheutuviin kuluihin (matkakulut, vaatetus, kukat) harkinnalla vaatteisiin enintään 100 euroa ja kukkavihkoon enintään 30 euroa.</p> <p>Matkakulut korvataan joko kohtuullisten julkisen liikenteen taksojen tai Kelan omalla autolla tehtävien matkojen korvauksen mukaisesti.</p>
Terapian omavastuu	<p>Jos nuori on Kelan myöntämässä terapiassa, maksetaan omavastuut jälkihuollon taloudellisena tukena. Näin toimitaan, koska on oletettavaa, että terapian tarve liittyy samoihin asioihin kuin lastensuojelun asiakkuus tai lastensuojelun asiakkuuteen.</p> <p>Myös terapiaan liittyvissä matkakuluissa voidaan tukea tarpeen mukaan.</p>
Harkinnanvarainen tuki muuhun elämiseen sekä asumisen ja terveyden turvaamiseen	<p>Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki ovat ensisijaisia tukia suhteessa jälkihuollon taloudelliseen tukeen.</p> <p>Mikäli nuorella ei ole oikeutta perustoimeentulotukeen, mutta hän tosiasiallisesti tarvitsee tukea elämiseen, asumiseen ja terveyden turvaamiseen, häntä voidaan tukea harkinnalla.</p> <p>Kyseeeseen voi tulla esimerkiksi tukeminen taloudellisessa kriisissä ruoan, asian- ja säänmukaisen vaatetuksen tai terveydenhuollon kulujen kohdalla. Tuki on tarkoitettu tilapäiseksi ja kannattelevaksi.</p>

2.3 Aikuistumisen tuki

Aikuistumisen tuki on 23-25 -vuotiaille entisille jälkihuollon asiakkaille tarjottava palvelu. Palvelun on tarkoitus olla jälkihuollon kaltainen palvelu, joten yllä olevat jälkihuollon taloudellisen tuen linjaukset pätevät myös siinä.

Aikuistumisen tuessa taloudellisen tuen saamisen ehtona on kuitenkin vähävaraisuus eli tukea voidaan myöntää, jos asiakas on opiskelija, saa perustoimeentulotukea tai on velkajärjestelyssä. Myös muissa tilanteissa tukea on mahdollista myöntää harkinnalla. Muut tapaukset tuodaan keskusteltavaksi jälkihuollon tiimeihin yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

Aikuistumisen tuen palvelussa ei ole käytössä itsenäistymisvaroja.

3 Hyödyllisiä lainsäädännöllisiä viitteitä

Lastensuojelulaki, 75-77 §. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Hallituksen esitys Eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 252/2006 vp, sivut 189, 190, <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060252.pdf>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta HE 71/2019 vp, sivu 7 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_71+2019.aspx

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain ja toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta HE 217/2016 vp, sivu 11. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_217+2016.aspx

Räty, Tapio (2019) Lastensuojelulaki - Käytäntö ja soveltaminen. Sivut 725

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/2723/2020. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/2723/2020>

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/2264/2019, sivut 10-12. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/2264/2019>

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/695/2018, sivut 10-11. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/695/2018>